

DESPRE TRADUCEREA ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC DIN SECOLUL AL XX-LEA

Bianca Oana HAN¹

Abstract

The present paper intends to shed a well-deserved highlight upon a small number of the so-called „servants of two masters”, as the translators are often referred to. They are but a few of the ones who endeavoured to transfer word and meaning from foreign languages into Romanian.

Keywords: translator, translation, foreign language, Romanian language, world literature

Activitatea tălmăcitorilor literii străine în limba română este deosebit de productivă în secolul al XX-lea, secol care se bucură, așadar, de un număr impresionant de traducători; tocmai acest număr mare, face imposibilă cuprinderea în întregime a acestora într-o istorie a traducerilor în România, încât orice astfel de tentativă ar genera doar o istorie incompletă. De aceea, încercăm să semnalăm doar câțiva dintre cei considerați a fi cei mai prolifici. Așadar, prezentăm în continuare, într-o oarecare ordine cronologică, doar câteva dintre traducerile importante efectuate în secolul al XX-lea.

Numele lui *George Murnu* a devenit unul sonor odată cu magistrala traducere în limba română, a epeilor homerice *Iliada* și *Odiseea* în 1959. Aceste traduceri sunt percepute drept niște capodopere, mai mult, considerate superioare versiunii lui Annibale Caro, *Iliadei* lui V. Monti, *Iliadei* și *Odiseei* lui I. V. Voss. Același traducător oferă traduceri și altor mari scriitori elini vechi precum Pindar, Sofocle, Euripide.

Scriitorul *Ion Pillat*, traduce în 1937 din Charles Baudelaire iar în 1942 publică o antologie de traduceri din poezia germană. Șt.O.Iosif a început să publice lucrări originale și numeroase traduceri din literatura franceză, iar soția sa Natalia Negru este autoarea unor traduceri din André Theuriot-*Mănunchiul de rugioare*, 1909, din Prosper Mérimée-*Colomba*, 1909; N.-P.-S. Wiseman-*Fabiola* sau *Biserica din catacombe*, 1911; Maurice Maeterlink-*Steaua*, 1912; Henrieta Harkort-*Califul Barză*, 1921; Hans Christian Andersen-*Povești* (9 volume), Gustave Aimard-*Robinson Alpinist*, 1930; H. C. Andersen-*Povestea vieții mele*, 1939.

Savantul italianist *Alexandru Marcu*, traduce din Giovanni Papini-*Viața lui Isus*, 1928 și *Un om sfârșit*, 1943; din Gabriele D'Annunzio-*Fata lui Iorio*, 1943, sau Vittorio Alfieri *Mirra-Tragedie în 5 acte*, 1943 pentru ca Eugen Filotti, fost diplomat, publicist și scriitor

¹ Asistent univ. dr., Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

român să publice numeroase traduceri literare, precum Heinrich Mann-*Profesorul Unrat*, 1956, reeditat în 1970 sub titlul *Îngerul albastru*; William M.Thackeray-*Henry Esmond*, 1958, 1965; Richard Petzoldt-Richard Strauss-*Viața în imagini*, 1963; Richard Petzoldt-Georg Friedrich Händel-*Viața în imagini*, 1963 Günter C. D. Bollenbach-*Desenul (Pe scurt despre tehnici)*, 1964; A. J. Cronin-*Drumul lui Shannon*, 1964; A. J. Cronin-*Castelul pălărierului*, 1967, 1991, reeditat în 2003; Paul-Émile Victor-*Boreal*, 1968; Nathaniel Hawthorne-*Litera stacojie*, 1967, cu reeditări în 1993, 1996 și 2001; Kurt Pahlen-*În lumea minunată a muzicii*, 1968; Kenneth Clark-*Arta peisajului*, 1969; Charles Sterling-*Natura moartă*, 1970; Fritz Martini-*Istoria literaturii germane* (traducere în colaborare cu Adriana Hass), 1972; Georg Lukacs-*Estetica*, vol. I (traducere în colaborare cu Aurora M. Nasta), 1972; Johann Wolfgang von Goethe-*Afinitățile electiv*, 1975, 2000 și 2001.

Scriitoare și traducătoare *Henriette Yvonne Stahl*¹ a tradus din limba engleză, integral, ciclul de romane *Forsythe Saga* de John Galsworthy, *La răscruce de vânturi* de Emily Brontë, *Gora* de Rabindranath Tagore; din limba franceză, *Genji Monogatari* de Murasaki Shikibu, *Misterele Parisului* de Eugene Sue, *Laurențiu magnificul* de Marcel Brion, *Drămuitorul de suflete* de Andre Maurois, etc.

Eseista și traducătoarea *Ana Cartiann*² (1908-2001), co-fondatoarea în 1936 a Catedrei de limbă și literatură engleză a Universității București, este cunoscută ca 'marea doamnă a anglisticii românești.' În 1973 primește Premiul Uniunii Scriitorilor români pentru traduceri din literatura română: Ioan Slavici-*Short Stories*, 1955; *Romanian Folk Tales*, 1979; Nicolae Ciobanu-*Romanian fantastic tales*, 1981; Mihai Zamfir-*History and Legend in Romanian Short Stories and Tales*, 1983; Vasile Voiculescu-*Tales of Fantasy and Magic*, 1986; *Selected Works of Ion Creangă and Mihai Eminescu*, 1992; Mircea Eliade-*Mystic Stories: The Sacred and the Profane*, 1992; Petre Ispirescu-*The Tales and Stories*, 1970, *Youth Everlasting and Life without End*, 1973; Ion Creangă-*Memories of My Boyhood*, 1955, 1978 (cotraducătoare alături de R.C.Johnson); *Romanian Fantastic Tales*, 1981.

*Antoaneta Ralian*³ (nume oficial Antoanette Stein) este o importantă traducătoare română de limbă engleză. Spicuim din traducerile sale: H.G.Wells-*Omul invizibil*, 1957; Anita Desai-*Țipătul păunului*, 1966; Henry James-*Daisy Miller*, 1968, *O coardă prea întinsă*, 1991; Katherine Mansfield-*Preludiul și Jurnalul*, 1969; N.Hawthorne-*Casa cu șapte frontoane*, 1969; D.H.Lawrence-*Fii și îndrăgostiți*, 1971, *Fata pierdută*, 1978, *Șarpele cu pene*, 1989, *Amantul doamnei Chatterley*, 1991; Virginia Woolf-*Spre far*, 1972; John Galsworthy-*Sfârșit de capitol*, 1972-73; Edgard Rice Burroughs-*Tarzan, din neamul maimuțelor*, 1973; Charles Dickens-*Poveste despre două orașe*, 1974; Aldous Huxley-*Și restul e tăcere*, 1977; Daniel Defoe-*Jurnal din anul ciumei*, 1980; Iris Murdoch-*Vlăstarul cuvântului*, 1981, *Marea, marea*, 1983, *Discipolul*, 1986; Thomas Hardy-*Idilă pe un turn*, 1988; R.McNally-*În căutarea lui Dracula*, 1992; Sydney Sheldon-*Și dacă mâine va veni*, 1993; Eileen Goudge-*Grădina minciunilor*, 1994; Flannery O'Connor-*Judecata de apoi*, 1997; Henry Miller-*Tropicul Cancerului și Tropicul Capricornului*, 1997, *Nexus*, 2006; J.D.Salinger-*Dulgheri, ridicăți sus grinda acoperișului*, 1998; Salman Rushdie-*Pământul de sub tălpile ei*, 2003; Charles Fraizer-*Cold Mountain*, 2004, etc.

Cunoscutul traducător de literatură britanică și autor de dicționare, studii de referință și antologii, anglistul român *Leon D. Levițchi* este unul dintre cei mai renumiți shakespeareologi români. A tradus în românește și a publicat o ediție în 11 volume a operelor marelui Will, pentru ca împreună cu Andrei Bantaș să traducă și să publice o ediție bilingvă româno-engleză a poeziilor lui Eminescu. Astfel, Levițchi⁴ mai semnează traduceri precum: Jonathan Swift-*Călătoriile lui Gulliver*, 1965; R.B.Sheridan-*Școala bârfelilor*, 1956; William Shakespeare-*Mult zgomot pentru nimic*, 1956; *Henric al IV-lea*, 1957; *Cymbeline*, 1957; *Timon din Atena*, 1960; *Furtuna*, 1963; *Hamlet*, 1964; Christopher Marlowe-*Tragică istorie a doctorului Faust*, 1964; R.W.Emerson-*Eseuri*, 1968; *Beowulf*, 1969; Jerome K.Jerome-*Trei într-o barcă*, 1994, etc.

*Andrei Bantaș*⁵ a mai tradus din autori ca W. Collins-*Piatra lumii*, 1962; A.J.Cronin-*Sub stele*, 1965; Sean O'Casey-*Teatru*, 1967; Oscar Wilde-*Teatru*, 1967; *Toate povestirile*, 2005; Samuel Butler-*Și tu vei fi țărână*, 1970; W.Somerset Maugham-*Robie*, 1970; *Ce mică e lumea. La vila de pe colină*, (co-traducător)1985; *Plăcerile vieții, Of Human Bondage*, 1990; Anne Brontë-*Necunoscuta din Windfell Hall*, 1974; W.M.Thackeray-*Virginienii*, 1975; J.B.Priestley-*Prieteni de nădejde*, 1980; Thomas Hardy-*Micile ironii ale vieții*, 1984 sau D.H. Lawrence-*Omul care murise, The Man Who Died*; Ioan Flora-*Cincizeci de romane și alte utopii, Fifty Novels and Other Utopias*; Charles Dickens-*Viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos, The Life of Our Lord*; Arthur Koestler-*Al treisprezecelea trib: Khașarii, The Thirteenth Tribe: The Khașar Empire and Its Heritage*, etc.

Un alt colaborator al lui Levițchi este și *Dan Duțescu*, un excelent traducător al lui Chaucer și Shakespeare precum și un foarte bun tălmăcitor al poeziei române în engleză. Conform *Dicționarului de angliști și americaniști români*⁶ compilat de profesorul Virgil Stanciu, Dan Duțescu semnează traduceri precum: Upton Sinclair-*Bacalaureat* (cotraducător), 1946; Peter Cheyney-*Misiunea cea mare*, 1946; William Shakespeare-*Comedia erorilor* (cotraducător), *Titus Andronicus*, *Henric al IV-lea* (partea I), *Timon din Atena* (cotraducător), *Richard al III-lea*, *Hamlet* (cotraducător), 1955-1964; John Webster-*Diavolul alb*, 1964; Thomas Kyd-*Tragedia spaniolă*, 1964, *Beowulf* (cotraducător) 1969; Geoffrey Chaucer-*Povestirile din Canterbury*, 1969, *Troilus și Cresida*, 1978 respectiv în 1998 și *Legenda femeilor cinstite și alte poeme*, 1986; Jack London-*Lupul de mare*, 1970; Ana Blandiana-*Poems*, 1970; Ileana Mălăncioiu-*Across the Forbidden Zone*, 1985; J. Elrom (ed.) *Mai este Shakespeare contemporanul nostru?* 1994. În 1976 Dan Duțescu primește premiul Uniunii Scriitorilor Români pentru traduceri din literatura română pentru ca doi ani mai târziu să primească același premiu pentru traduceri din literatura universală.

*Eugen Barbu Marian*⁷, care scrie în reviste și almanahuri culturale din întreaga țară, în perioada interbelică și înainte de 1989, semnează și numeroase traduceri, din: James Cain-*Serenada*, 1945; J. Steinbeck-*Cartierul Tortilla*, 1945; L. Carroll-*Alice în Țara Minunilor*, 1946; James Hilton-*Nu suntem singuri*, 1946; Clare Sheridan-*Nuda veritas*, 1946; Louis Golding-*Magnolia Street*, 1946; Erskine Caldwell-*Pământ tragic*, 1948; Mark Twain-*Un yankeu la curtea regelui Arthur și Prinț și cerșetor*, 1955, *Pretendentul american*, 1964; C. și M. Lamb-*Povestiri după piesele lui Shakespeare*, 1956; J.M. Stanley-*Călătorie în Africa*, 1960; Samuel Butler-*Erewhon*.

Întoarcerea la Erebbon, 1968; Lilian Gish-Filmele, domnul Griffith și eu, 1973; K.A.Porter-Corabia nebunilor, 1975; George Elliot-Middlemarch, 1977; Kenneth Allslop-Chicago sub teroare, 1978; J.K.Jerome-Vacanță cu copiii mei, 1982; H.M.Stanley-În căutarea lui Livingstone, 1982; F.A.Hyek-Drumul către servitute, 1993. Fratele lui Eugen Barbu Marian, Paul B.Marian, traduce, la rândul său, din literatura engleză, americană, franceză, italiană, olandeză, sovietică.

Ea însăși fiică de traducător, Nina Cassian, oferă traduceri remarcabile din Shakespeare, Bertolt Brecht, Christian Morgenstern, Iannis Ristos, Paul Celan. Alte traduceri⁸ ale poetei: Vl. Maiakovski-Ce să fii, 1951; M. Isakovski-Poezii alese, 1951; Vl. Maiakovski-Calul năzdrăvan, 1952, Pe fiecare filă, un elefant, o cămilă, 1953 și Iată o cârticică în dar, despre moarte, despre far, 1953; A. Barto-Sărbătoarea ta, 1953; Vl. Maiakovski-Copiiilor, 1953; K. Ciukovski-Povești, 1956 (ed. II, 1959; ed. III, 1963); Moliere-Mizantropul, 1956 (ed. II, 1966); Femeile savante, 1958 (ed. II, 1974); Mărgărita Aligher-Zoia, 1958; Iannis Ritsos-Arbitectura copacilor, 1959; K. Ciukovski-Puișorul, 1959; D. Rendis -Legenda lacului, 1963; Iannis Ritsos-A patra dimensiune, 1964; D. Rendis-Poezii, 1966; B. Brecht-Versuri, 1966; Christian Morgenstern-Cântece de spânzurătoare, 1970; Paul Celan-Versuri, în colaborare cu Petre Solomon, 1973; H. Kahlau-Fluxul lucrurilor, 1974; E. Guillevie-Poeme, 1977; I. Manger-Balada evreului care a ajuns de la cenușiu la albastru, traducere în colaborare cu I. Bercovici, 1983. În Anglia îi apare volumul de versuri *Call Yourself Alive* și, în SUA *Life Sentence*, traduceri reușite ale volumelor din țară, precum și volumele inedite *Take My Word for It!*, *Blue Apple* și *Lady of Miracles*, care se bucură de succes.

Scriitorul Petre Solomon⁹ traduce, printre altele, din Mark Twain-Aventurile lui Huckleberry Finn, 1954, Vorbesc din mormânt, 1962, Bancnota de un milion de lire sterline, 1962, Autobiografie, 1977, Wilson, zecezece, 1982; Jack London-Pagini alese, 1954; Walter Scott-Ivanhoe, 1955, Kennilworth, 1962; Graham Greene-Ministerul groazei, 1965, Un caz de mutilare, 1968; Agentul secret, 1965, Sfârșitul serbării, 1973, Comedianții, 1979, La drum cu mătușa mea, 1982; P.B.Shelley-Prometeu descătușat, 1965; Herman Melville-Moby Dick, 1973, Redburn, 1973, Cojocelul alb, 1976, Masa din lemn de măr, 1984, Dr.Fischer din Geneva, 1987, Căpitanul și inamicul, 1991; Joseph Conrad-Palatul lui Almayer, 1976, etc.

Filosoful și eseistul Petru Creția¹⁰, traduce texte din *Vechiul Testament: Iov, Iona, Eccleziastul, Ruth, Cântarea Cântărilor*, cu studii introductive, la 1995; din latina medievală: Dante-De vulgari eloquentiae, Epistolae, Eclogae, din literatură italiană: M. Bontempelli-Oameni în timp, 1966; E. Cecchi-Pești roșii, 1973; Longos-Daphnis și Chloe, A. Tilgher-Viața și nemurirea în viziunea greacă; din franceză: Marguerite Yourcenar-Povestiri orientale, 1993; Alexis-Creierul negru al lui Piranesi, 1996; Georges Dumézil-Zei suverani ai indoeuropenilor; Emil Cioran-Antologia portretului, 1997; G. Duby-Cavalerul, femeia și preotul, 1997; François Bluche-De la Cezar la Churchill. Vorbe memorabile explicate în contextul istoric, 1995; din literatura engleză: Virginia Woolf-Doamna Dalloway, 1968, Valurile, 1973, Eseuri, 1972; T.S:Eliot-Eseuri, 1975; Frances A.Yates-Illuminismul rozicrucian; Graham Swift-Ultima comandă.

Romulus Vulpescu traduce poezie și proză din François Villon-*Opurile magistrului*, 1958; poezie spaniolă din Marcos Ana-*Rădăcinile zorilor*, 1961. Oferă o variantă românească operei *Gargantua* de François Rabelais în 1963 sau *Vita Nuova* de Dante Aligheri, 1971. Mai traduce din Alfred Jarry, *Ubu (marea gesta)*, 1969, *Aucassin și Nicoleta*, 1974, Charles d'Orléans-*Poezii*, 1975, *Pleiada* (ediție bilingvă), 2001, François Villon (și anonimi), *Deocheatele*, 2005 iar traducătorul George Guțu traduce din Seneca-*Scrisori către Luciliu* 1967; Dimitrie Cantemir-*Descriptio Moldaviae*, 1971; Cicero-*Opere*, 1973; Quintilian, *Arta oratorică*, 1974; Juvenal-*Satire*, 1986; Tacitus-*Anale*, 1995.

O foarte prolifică și premiată traducătoare de literatură universală în limba română este poeta și eseista Irina Mavrodin. I se datorează traducerea ciclului de romane *În căutarea timpului pierdut* al lui Marcel Proust (*Swann*, 1987; *La umbra fetelor în floare*, 1988; *Guermites*, 1989; *Sodoma și Gomora*, 1995; *Prizoniera*, 1998; *Plecarea Albertinei*, 1999; *Timpul regăsit*, 2000) alături de alte traduceri precum: Albert Cohen-*Frumoasa Domnului*; Doamna de Stael-*Scrieri alese*, 1967; Flaubert, Bouvard și Pecuchet-*Dicționar de idei primite de-a gata, Străbătând câmpii și țărături*, 1984; Andre Gide-*Amintiri de la curtea cu juri*, Marcel Proust-*Eseuri*, Stendhal-*Roșu și negru*, 2006; Maurice Blanchot-*Spațiul literar* (Premiul Uniunii Scriitorilor) 2007; Flaubert-*Salambo*, 2007. A mai tradus din: Doamna de Sévigné, Albert Camus, Élie Faure, André Gide, Francis Ponge, Henry de Montherlant, Aloysius Bertrand, Gérard Genette, Eugène Delacroix, Paul Ricoeur, Mircea Eliade (a tradus *Romanul adolescentului miop* din româna în franceza), Gaston Bachelard, Emil Cioran, André Pieyre de Mandiargues, Patrick Rambaud, Paul-Louis Courier, Jean Cocteau. Merită menționat și faptul că pentru poeziile, pentru eseurile și pentru traducerile sale, Irina Mavrodin a primit mai multe premii: Premiul Academiei Romane, Premiul Uniunii Scriitorilor (primit de mai multe ori) etc.

Scriitor, poet, eseist și traducător român Mircea Ivănescu este considerat de majoritatea autorilor postmoderni români optzeciști un real precursor. El traduce din proza universală modernă (Joyce, Kafka, Musil, Fitzgerald, Rilke, Faulkner etc.) precum și studii de teorie literară. Demnă de semnalat aici ar fi traducerea (1984), romanului *Ulysse* al lui James Joyce, traducere considerată o capodoperă a traducerilor în limba română; ne mai rețin atenția traducerile de povestiri, jurnale și corespondență ale lui Franz Kafka sau cele din poezia americană. Ivănescu semnează traduceri din literatura universală¹¹: Scott Fitzgerald-*Marele Gatsby*, 1976; *Blândețea nopții*, 1974; William Faulkner-*Zgomotul și furia*, 1971; *Absalom, Absalom!*, 1974; *Sartoris*, 1980; *Pogoară-te, Moise!*, 1980; *Recviem pentru o călugăriță*, 1995; *Steaguri în țărână*, 1990; *O parabolă*, 2000. La solicitarea Comitetului Nobel al Academiei Suedeze, Asociația Scriitorilor Profesioniști din România îl propune în 1999 pe Mircea Ivănescu pentru Premiul Nobel pentru literatură pentru poezia și traducerile sale.

Profesorul universitar *Virgil Stanciu*, traducător din și în limba engleză, eseist, critic literar, este considerat unul dintre cei mai buni traducători români de engleză, consacrat ca atare în primul rând prin traduceri din literatura mainstream (Tobias Smollet, Joseph Conrad, Iris Murdoch, Dorothy L. Sayers, William Styron, David Lodge, Julian Barnes,

William Trevor s.a.). Pentru Sunny Press din New York, împreună cu Charles M. Carlton a tradus *Biografia ideii de literatură* de Adrian Marino (1996). În literatura SF¹² a tradus din Isaac Asimov, Ray Bradbury, Arthur C. Clark, Ursula K. LeGuin, Robert A. Heinlein, Frank Herbert, Nancy Kress etc. iar pentru antologia *Twelve of the Best Romanian SF Stories*, 1995 a tradus povestirea lui Victor Papilian-Igor's *Mannequin*, *Manechinul lui Igor*, 1938 și povestirea lui Gheorghe Sasarman-*Algernon's Escape*, *Evadarea lui Algernon*, 1978.

Câteva^{13,14} dintre traduceri semnate de Virgil Stanciu ar fi următoarele: Charles și Mary Lamb-*Povestiri după Shakespeare*, 1977; Tobias Smollett-*Aventurile lui Peregrine Pickle*, 1986; Joseph Conrad-*Corsarul. Falk*, 1988, reeditat în 2007, *Trăsnaia lui Almayer*, 1992; Iris Murdoch-*Mașina de iubit, cea sacră și profană*, 1991; William Styron-*Sophie a ales*, 1994 sau *Alegerea Sophiei*, 2007; David Lodge-*Gânduri ascunse*, 2002, *Schimb de dame*, 1995; 1999; 2001; *Twelve. A Romanian Science Fiction Anthology*, 1996; Ian McEwan-*Câinii negri*, 1999, *Ispășire*, 2003, *Inocentul*, 2004, *Amsterdam*, 2009, Margaret Atwood-*Ochi-de-pisică*, George Steiner-*Maestri și discipoli*; Larry Watts-*O Cassandra a României: Ion Antonescu și lupta pentru reformă* (cu Liliana Pop) 1993; Dorothy L. Sayers-*Cele cinci piste false*, 1994; Wilfried Bion-*Seminarii brazilieni*, 1995; Julian Barnes-*Papașul lui Flaubert*, 1997; William Trevor-*Călătoria Felicieii*, 1998; E. L. Doctorow-*Cartea lui Daniel*, 2000; Valentin Marica-*Alluvia*, 2000; Călinic Argatu-*Peace and Rejoicing with Brâncuși*, 2001; Thierry de Duve-*Kant după Duchamp*, 2003; Matei Călinescu-*A citi, a reciti*, 2003; Ross Macdonald-*Numele meu e Archer*, 2005; Francis Scott Fitzgerald-*Dincoace de Paradis*, 2005; *Un diamant cât Hotelul Ritz*, 2006; Julian Barnes-*Arthur și George*, 2007; William Trevor-*Călătoria Felicieii*, 2007, William Trevor-*Tăcerea din grădină*, 2008 și A. S. Byatt-*Pasiune* 2009¹⁵. Traducătorul Virgil Stanciu este onorat cu Premiul Consiliului Britanic pentru traducere, 2000; Premiul Uniunii Scriitorilor pentru traduceri pe anul 2001, 2003.

¹⁶Mihail Nemeș, considerat de către cunoscătorii de poezie ca fiind unul din cei mai buni traducători de poezie franceză și germană din literatura noastră, reprezintă un caz singular în literatura contemporană: acela de a-și consacra viața tălmăcirii unor mari valori ale literaturii universale. A debutat cu o traducere din Iulia Hașdeu în 1969, iar editorial, cu *Poezii* de Georg Heym în 1986. Este exclusiv traducător de lirică, debutează relativ târziu și cu greu într-o perioadă nereceptivă la lirică. Publică traducerea integrală a poeziei lui Georg Trakl (1988, 1991, 2001, 2008), traduceri din Guillaume Apollinaire-*Alcooluri. Bestiarul. Vitam impendere amoris* (2002), *Alcools-Alcooluri*, (2008) și Arthur Rimbaud-*Opere* (2003), *Iluminațiile și Une saison en enfer-Un anotimp în infern* (2008), sau Georg Heym (1986) și Gérard de Nerval-*Himerele* (2000) și Rainer Maria Rilke-*Rugăciunile* (1998) și *Ceaslovul* (2000), Paul Valery-*Album de versuri vechi, Tânără parcă, Farmece*.

Filosoful și scriitorul român Gabriel Liiceanu¹⁷, oferă traduceri din Platon-*Hippias Maior*, 1976, *Euthydemus*, 1978, sau *Phaidros*, 1980. În colaborare cu Thomas Kleininger, mai traduce din Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, 1995, *Repere pe drumul gândirii*, 1987, *Introducere în metafizică* 1995 iar în colaborare cu Cătălin Cioabă traduce *Ființă și timp*, 2002, de același autor. De altfel, *Sein und Zeit (Ființă și timp)* a fost tradusă în limba română

pentru prima dată în 1994 de către Dorin Tilincă, sub coordonarea filozofului Anton Dumitriu, beneficiind și de girul lui Octavian Vuia, fost student al lui Heidegger.

Scriitoarea și traducătoarea Lidia Vianu¹⁸ a publicat numeroase lucrări de critică literară, antologii și traduceri din literatura britanică. Traduce din Joseph Conrad-*Mirror of the Sea, Oglînda mării*, 1994, Eugen Simion-*The Return of the Author*, 1996, împreună cu Adam J. Sorkin din Marin Sorescu-*The Bridge*¹⁹ și *The Past Perfect of Flight*, 2004, Ruth Fainlight-*Author! Author!*, 2007; Mimi Khalvati-*Poeta din Zid*, 2007; Peter Ackroyd-*Bucurii din Purley*, 2007; Alan Brownjohn-*Tânjesc după iubire*, 2007; George Szirtes-*Fiorul că ești altfel*, 2007.

Irina Pătraș este autoarea unor traduceri din autori ca: Henry James-*Povestiri cu fantome*, 1991; Anatoli Râbakov-*Copiii din Arbat*, 1991; Marcel Moreau-*Discurs contra piedicilor*, 1993; *Farmecul și groaza*, 1994; Virgil Tănase-*România mea*, 1996; *Poeți din Quebec*, antologie, 1997; Sylvain Rivière-*Locuri anume*, 1997; Marcel Moreau-*Artele viscerale*, 1997 și *Celebrarea femeii*, 1998; Jacques de Decker-*Roata cea mare*, 1998; Jean-Luc Outers-*Locul mortului*, 1998; Michel Haar-*Cântul pământului. Heidegger și temeuriile istoriei ființei*, 1998; G. K. Chesterton-*Orthodoxia sau dreapta credință*, 1999, 2002; *Poeme. Cinci poeți portughezi* (în colab.), 1999; Philip Roth-*Animal pe moarte*, 2001, 2006; Jean-Luc Outers-*Compania apelor*, 2002; Michel Lambert - *A treia treaptă*, 2003; Marcel Moreau-*Extaz pentru o domniță româncă*, 2004; Ștefan J. Fay, Marcel Moreau-*Epistolar*, 2005; Phillippe Jones-*Proze*, 2005 iar Carolina Ilica, poetă, traducătoare și eseistă română publică numeroase volume de poezii personale și de traduceri. Este recipientul a câteva premii naționale și internaționale atât pentru poeziile cât și pentru traducerile sale, opera poetică fiindu-i tradusă în albaneză, engleză, franceză, italiană, macedoneană, spaniolă și turcă.

George-Valentin Volceanov²⁰, semnează traduceri din limba engleză din autori precum Gore Vidal-*În căutarea regelui*, 1993; E.X. Ferrars-*Testamentul care ucide*, 1993; Constance O'Day Flannery-*O dată în viață*, 1994; Constance O'Day Flannery-*De data asta pentru totdeauna*, 1995; Gore Vidal-*Adio, domnule general*, 1995; Christopher Hilton-*Ayrton Senna*, 1995; Barbara Ann Brennan-*Mâini tămăduitoare*, 1996; David Lodge-*Ce mică-i lumea!*, 1997, 2001, 2003; Philip Roth-*Complexul lui Portnoy*, 1998²¹; Lawrence Durrell-*Peștera lui Prospero*, 1998²²; Pam Jems-*Marlene*, 1999; Neil Simon-*Se dă succesul nostru*, 2000; Arnold Wesker-*Shylock*, 2000; William Shakespeare și John Fletcher-*Doi veri de stirpe aleasă*, ediție bilingvă, 2002; William Shakespeare-*Eduard al III-lea*, 2003²³, 2006, 2008; John Webster-*Ducesa de Amalfi*, ediție bilingvă, 2004; Thomas Heywood-*Femeia omorâtă cu blândețea*, ediție bilingvă, 2004; Philip Roth-*Complexul lui Portnoy*, ediția a doua, revizuită, 2005; David Lodge-*Crudul adevăr*, 2006; William Owen Roberts-*Molima*, 2006; Antologia Granta-*Cei mai buni tineri romancieri britanici* (în colaborare), 2006; *Străini din toată lumea-Teatru american contemporan* (în colaborare), 2007; John Updike-*Fugi, Rabbit*, 2008; Tennessee Williams-*Un tramvai numit dorință*, 2008; John Updike-*Întoarcerea lui Rabbit*, 2008^{24,25}.

Aceiași traducător mai oferă variantă românească unor scrieri în limba maghiară, precum: Györfi Kálmán-*Întoarcerea*, 1983; Bogdán László-*În căutarea unor locuri de filmare*, 1984; Markovits Rodion-*Câșlegi într-un picior*, 1986; Panek Zoltán-*Imagini mișcate*, 1988;

Molnár Erzsébet-*Păpuși pe degete*, 1990; Rejtő Jenő (P. Howard)-*Carantină la Grand Hotel*, 1990; Rejtő Jenő (P. Howard)-*Ciclonul blond*, 1992; Rejtő Jenő (P. Howard)-*Cu nebunii să nu te pui*; *Crucișătorul șterpelit*, 1993; Rejtő Jenő-*Garnizoana morții*, 1995; Pos Sándor-*Reportaj imaginar despre un festival american de muzică pop*, 2003; Zalán Tibor-...și câteva acuarele, 2004; Péter Esterházy-*Un strop de pornografie maghiară*, 2007; Zalán Tibor-*Soldații*, 2009.

Liviu Bleoca semnează numeroase traduceri de beletristică, istorie și politologie. La capitolul traducere literară se remarcă prin volumele: *Transylvanian Voices. An Anthology of Contemporary Poets from Cluj-Napoca* (în colaborare cu Adam J. Sorkin, 1994), *Twilight Stories* de Gib Mihăescu, Cezar Petrescu, Vasile Voiculescu (în colaborare cu Adrian Bleoca, 1999); Augustin Buzura-*Requiem for fools and beasts*, 2004, Michael Ondaatje-*Obsesia lui Anil*, 2002, A. James Gregor-*Fețele lui Ianus*, 2002, Leonard Cohen-*Frumoșii învinși*, 2003, John Cheever-*Falconer*, 2003, Richard Brautigen-*La pescuit de păstrăvi în America*, și *În zăhăr de pepene*, 2004, Mircea Săndulescu-*Evadări și zădărnicii*, 2005.

Ileana Alexandra Orlich traduce împreună cu *Adam Sorkin* poeme de Ursachi: *Translations of Ursachi Poems: Modern Poetry in Translation*, 2001, dar și poezie românească contemporană: *Translations of Contemporary Poets in Crossing Centuries: The New Generation in Romanian Poetry*. Mai semnează, de asemenea, traducerea²⁶ unor opere reprezentative ale literaturii române: *Cinleandra* de Rebreanu 2002; *Mara* de Slavici, 2003; *Hanul Ancuței* de Sadoveanu, 2004; *Ciclu Hallîpa: Concert din muzică de Bach*, în 2005, *Drum ascuns*, în 2007, *Fecioare despletite*, în 2004 de H. Papadat Bengescu, sau *Patul lui Procust* de Camil Petrescu 2008. Traducătoarea este răsplătită cu premiul pentru traducere, oferit de Institutul Cultural Român, 2004.

Un „adevărat fenomen literar mondial”²⁷ este considerat cazul *Ioanei Iepureanu*, care la numai 16 ani devine traducătoarea oficială în România a celor 7 volume din renumita serie *Harry Potter*. Astfel, între 2001 și 2008 tânăra (n. 1984) traduce *Harry Potter și Piatra Filozofală*, vol.1, *Harry Potter și Camera Secretelor*, vol.2, *Harry Potter și Prizonierul din Azkaban*, vol.3, *Harry Potter și Pocalul de foc*, vol.4, *Harry Potter și Ordinul Phoenix*, vol.5, *Harry Potter și Prințul Semipur*, vol.6, *Harry Potter și Talismanele Morții* vol.7.

Desigur, pleiada de traducători amintiți aici sunt, așa cum am menționat încă de la începutul eseului, doar câțiva dintre cei recunoscuți a fi printre cei mai activi în ale traducerii de literatură străină în limba română. Din fericire, lista acestora ar putea umple multe pagini, care ar onora orice istoric al traducerii de literatură din orice limbă a lumii.

Bibliografie:

- ****Dicționarul general al literaturii române* (L/O), Editura Univers Enciclopedic, București, 2005
Popa, M., *Dicționarul de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1977
Stanciu, V., *Dicționar de angliști și americaniști români*, DAAR, Editura Tribuna, Cluj Napoca, 2008

Zaciu, M., Papahagi, M., Sasu, A., *Dicționarul scriitorilor români*, A-C, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995

http://ro.wikipedia.org/wiki/Nina_Cassian

http://www.nemira.ro/wikisf/index.php/Virgil_Stanciu

[http://www.uniuneascrititorilor-](http://www.uniuneascrititorilor-filialacluj.ro/frame/detalii.php?autor=Virgil%20STANCIU)

[filialacluj.ro/frame/detalii.php?autor=Virgil%20STANCIU](http://www.uniuneascrititorilor-filialacluj.ro/frame/detalii.php?autor=Virgil%20STANCIU)

http://www.romlit.ro/gabriel_liiceanu

<http://www.e-scoala.ro/lidiavianu/>

Note:

¹ Marian Popa, *Dicționarul de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1977.

² Virgil Stanciu, *Dicționar de angliști și americaniști români*, DAAR, Editura Tribuna, Cluj Napoca, 2008, p.31.

³ Idem, p. 107.

⁴ Idem, p. 72.

⁵ Idem, pp. 19-20.

⁶ Idem, p. 50.

⁷ Idem, p. 76.

⁸ Apud. http://ro.wikipedia.org/wiki/Nina_Cassian

⁹ Virgil Stanciu, *DAAR*, p. 113.

¹⁰ Apud. http://ro.wikipedia.org/wiki/Petru_Cre%C5%A3ia

¹¹ Apud. Virgil Stanciu, *DAAR*, p. 69.

¹² Apud. http://www.nemira.ro/wikisf/index.php/Virgil_Stanciu

¹³ Apud. Virgil Stanciu, *DAAR*, pp. 115-116.

¹⁴ Apud. <http://www.uniuneascrititorilor-filialacluj.ro/frame/detalii.php?autor=Virgil%20STANCIU>

¹⁵ Sursă directă.

¹⁶ *Dicționarul general al literaturii române* (L/O), Editura Univers Enciclopedic, [București](#), 2005, p. 599.

¹⁷ http://www.romlit.ro/gabriel_liiceanu

¹⁸ <http://www.e-scoala.ro/lidiavianu/>

¹⁹ Premiul Coreliu M. Popescu decernat de Poetry Society-Londra pentru traducerea poeziei europene, Londra, 2005.

²⁰ sursă directă.

²¹ Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru cea mai bună traducere a anului 1998.

²² Premiul British Council pentru traducere de proză britanică contemporană 2001.

²³ Premiul Fundației „Andrei Bantaș” pentru cea mai bună traducere a anului 2003.

²⁴ Premiul „Manuscriptum” al Muzeului Național al Literaturii Române pentru cea mai bună traducere a anului 2008.

²⁵ Premiul Fundației „Andrei Bantaș” pentru cea mai bună traducere a anului 2008.

²⁶ Apud. Virgil Stanciu, *DAAR*, p. 92.

²⁷ Idem, p. 66.